

Економіка воєнного часу

УДК 330.34:330.5:338.1(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19465015>

**Структурно-декомпозиційний аналіз елементів кінцевого використання
ВВП України в умовах воєнної економіки**

Милашко Ольга Генріхівна,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-7963-4318>

Прийнято: 20.03.2026 | Опубліковано: 31.03.2026

***Анотація:** В умовах повномасштабної війни відбуваються глибокі структурні зміни економіки України, що потребують переосмислення ролі елементів кінцевого використання валового внутрішнього продукту у формуванні макроекономічної динаміки. Метою статті є структурно-декомпозиційний аналіз елементів кінцевого використання ВВП України та кількісне оцінювання їх внеску у зміну ВВП у 2021–2024 рр.*

Методологічну основу дослідження становлять методи статистичного, порівняльного, структурного та динамічного аналізу, а також структурно-декомпозиційний підхід, що дозволяє визначити внесок окремих елементів у зміну ВВП. Інформаційну базу дослідження формують офіційні макроекономічні дані.

У результаті встановлено, що у 2022 році спад ВВП був зумовлений скороченням валового нагромадження та погіршенням зовнішньоторговельного сальдо, тоді як кінцеве споживання виконувало стабілізаційну функцію. У 2023–2024 рр. відновлення економіки забезпечувалося переважно за рахунок зростання споживчих витрат і

пожвавлення інвестиційної активності. Виявлено суттєві структурні зрушення, зокрема посилення ролі державного сектору у формуванні попиту, трансформацію інвестицій у напрямі відбудови та збереження від'ємного зовнішньоторговельного балансу. Декомпозиційний аналіз показав, що споживання виступає основним драйвером відновлення, тоді як зовнішній сектор має дестабілізуючий вплив.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для обґрунтування макроекономічної політики, спрямованої на стимулювання інвестицій, розвиток експорту та зниження імпортозалежності. Узагальнення результатів дослідження свідчить про формування моделі економіки воєнного типу, що характеризується домінуванням споживання, зростанням ролі держави та залежністю від зовнішніх ресурсів. Забезпечення стійкого економічного зростання потребує активізації інвестиційної діяльності, підтримки експорту та посилення ролі приватного сектору.

Ключові слова: *ВВП; кінцеве використання; споживчі витрати; інвестиції; зовнішньоторговельний баланс; структурні зрушення; декомпозиційний аналіз; воєнна економіка; макроекономічна стабілізація; економіка України.*

Structural and Decomposition Analysis of the Final Use Components of GDP in Ukraine under Wartime Conditions

Olha Mylashko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Statistics and Mathematical Methods in Economics,
Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-7963-4318>

Abstract: *The full-scale war has caused profound structural shifts in Ukraine's economy, requiring a reassessment of the role of GDP final use components in shaping macroeconomic dynamics. The purpose of the article is to conduct a structural and decomposition analysis of the final use components of GDP in Ukraine and to quantify their contribution to GDP changes in 2021–2024. The methodological framework of the study includes statistical, comparative, structural and dynamic analysis, as well as a structural decomposition approach that allows evaluating the contribution of individual components to GDP changes. The empirical base consists of official macroeconomic data. The results show that in 2022 the decline in GDP was driven by a reduction in gross capital formation and a deterioration in the external trade balance, while final consumption played a stabilizing role. In 2023–2024, economic recovery was mainly supported by rising consumption and renewed investment activity. Significant structural shifts were identified, including the growing role of the government sector in demand formation, the transformation of investments toward reconstruction, and the persistence of a negative external trade balance. The decomposition analysis demonstrates that consumption is the main driver of recovery, whereas the external sector remains a destabilizing factor. The practical significance of the results lies in their applicability for substantiating macroeconomic policy measures aimed at stimulating investment, promoting exports and reducing import dependence. The findings indicate the formation of a wartime economic model characterized by the dominance of consumption, an increased role of the state, and dependence on external resources. Sustainable economic growth requires strengthening investment activity, export development, and enhancing the role of the private sector.*

Keywords: *GDP; final use; consumption expenditures; investment activity; external trade balance; structural shifts; decomposition analysis; wartime economy; macroeconomic stabilization; Ukrainian economy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими як внутрішніми структурними дисбалансами, так і впливом зовнішніх шоків, передусім повномасштабної війни. У цих умовах особливого значення набуває дослідження факторів формування валового внутрішнього продукту (ВВП) як ключового узагальнюючого макроекономічного показника.

На стадії кінцевого використання ВВП формується під впливом трьох основних компонентів – кінцевого споживання, валового нагромадження та сальдо експорту-імпорту. Зміни у співвідношенні цих складових відображають глибинні структурні зрушення в економіці, трансформацію моделі економічного розвитку та зміну ролі основних інституційних секторів.

В умовах воєнної економіки відбувається переорієнтація економічної системи: посилюється роль держави, зростає значення споживчого компоненту, змінюється характер інвестиційної діяльності та поглиблюються дисбаланси зовнішньої торгівлі. Як свідчать результати проведеного дослідження, саме компоненти кінцевого використання відіграють визначальну роль у формуванні як негативної, так і відновлювальної динаміки ВВП України у 2021–2024 рр.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглиблення теоретико-методичних підходів до аналізу структури ВВП та кількісної оцінки впливу його компонентів кінцевого використання на економічну динаміку України в умовах воєнної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування, структури та динаміки валового внутрішнього продукту України, а також чинників його зміни в умовах кризових і воєнних трансформацій, посідає важливе місце у вітчизняних економічних дослідженнях. У наукових публікаціях останніх років простежуються кілька взаємопов'язаних напрямів:

аналіз ВВП за категоріями кінцевого використання, дослідження структурних зрушень у національній економіці, оцінювання ролі інвестицій та державних витратків у відновлювальних процесах, а також вивчення впливу зовнішньоекономічних дисбалансів і змін споживчої поведінки на макроекономічну динаміку. Така логіка досліджень безпосередньо відповідає предмету даної статті, у якій центральне місце посідає взаємозв'язок між кінцевим споживанням, валовим нагромадженням, сальдо експорту-імпорту та динамікою ВВП України.

Найбільш близькою до теми дослідження є праця Р. П. Мудрака, у якій безпосередньо розглянуто ВВП України за категоріями кінцевого використання [1]. Автор акцентує увагу на структурі кінцевих витрат, співвідношенні споживчої та інвестиційної складових і ролі зовнішнього сектору у формуванні макроекономічних пропорцій. Ця публікація є важливою теоретико-методичною основою для подальшого вивчення ВВП за методом кінцевого використання, однак вона зосереджена переважно на загальній характеристиці структури ВВП і не містить розгорнутої кількісної декомпозиції внеску кожного компонента у щорічну зміну ВВП в умовах війни.

Суміжний напрям представлений працями, присвяченими структурним змінам національної економіки та макроекономічним наслідкам війни. Зокрема, Т. В. Обіход і О. М. Бородіна досліджують структуру економіки України та її перспективні зміни, підкреслюючи важливість галузевих і зовнішньоторговельних пропорцій для забезпечення стійкості економічного розвитку [2]. Т. В. Обелець аналізує державне регулювання економіки в умовах невизначеності, звертаючи увагу на втрати за сферами економічної діяльності, дефіцит торговельного балансу, бюджетні параметри та зміну реального ВВП [3]. У праці В. М. Геєця розкрито ширший контекст функціонування української економіки в умовах воєнної агресії та окреслено

ключові імперативи післявоєнного відновлення [4]. Ці дослідження формують важливе підґрунтя для розуміння воєнної трансформації макроекономічної системи, проте у них компоненти кінцевого використання ВВП не виступають центральним об'єктом окремого структурно-декомпозиційного аналізу.

Окрему групу становлять праці, у яких акцент зроблено на інвестиційній складовій економічного зростання та відновлення. М. І. Скрипниченко у дослідженні макроекономічних оцінок і прогнозів повоєнного відновлення України обґрунтовує ключову роль норми нагромадження основного капіталу для прискорення відбудови та забезпечення стійкого економічного зростання [5]. Подібний акцент міститься і в роботі І. Демішева та С. Войтка, де досліджено інвестиційний потенціал України під час і після війни [6]. Водночас В. С. Іванченков розглядає бюджетні видатки й бюджетне інвестування як інструменти структурної трансформації національної економіки [7]. Сукупно ці праці переконливо доводять значення валового нагромадження для відновлення економіки, однак не дають цілісної відповіді щодо співвідношення інвестиційного чинника з кінцевим споживанням і зовнішньоторговельним сальдо у формуванні фактичної динаміки ВВП України у 2021–2024 рр.

Важливими для розкриття споживчої компоненти ВВП є сучасні дослідження трансформації попиту домогосподарств. У статті В. М. Селезньової та В. В. Вірченка показано, що повномасштабна війна спричинила глибоку зміну споживчих стратегій населення, трансформувала структуру попиту і посилила адаптаційний характер поведінки домогосподарств [8]. Це дає підстави розглядати кінцеві споживчі витрати не лише як статистичний компонент ВВП, а як ключовий стабілізатор економічної динаміки в умовах шоку. Разом із цим у низці суміжних досліджень, зокрема у працях Б. Б. Батюка, К. М. Гірняка, А. Ладур та І. Твердохліб, опосередковано висвітлюються фінансові й інституційні передумови макроекономічної

стійкості, що впливають на інвестиційну активність, функціонування фінансового сектору та здатність економіки до адаптації [9].

Ще одним значущим блоком літератури є праці, присвячені зовнішньоекономічним факторам. Погребняк А. Ю., Костюнік О. В., Пекур В. В. та інші вчені досліджують залежність макроекономічної системи України від глобальних тенденцій і підкреслюють високу чутливість імпорту до внутрішньої політики та зовнішніх шоків [10-13]. У публікаціях із проблематики експортно-імпортової діяльності державного сектора також наголошується, що зовнішньоторговельні процеси в умовах війни залишаються одним із ключових джерел макроекономічної нестабільності та водночас одним із визначальних каналів майбутнього відновлення [14; 15]. Для теми цієї статті це особливо важливо, оскільки сальдо експорту-імпорту є не просто фоновим показником, а самостійною складовою кінцевого використання ВВП, що може як послаблювати, так і нейтралізувати позитивний вплив внутрішнього попиту та інвестицій.

Отже, аналіз сучасних публікацій свідчить, що вітчизняні науковці достатньо ґрунтовно висвітлюють окремі аспекти досліджуваної проблеми: структуру ВВП, державне регулювання, інвестиційний потенціал, споживчу поведінку та зовнішньоторговельні дисбаланси. Проте недостатньо розробленим залишається саме комплексний підхід, який поєднує структурний і динамічний аналіз компонентів кінцевого використання ВВП із кількісним оцінюванням їх внеску у зміну ВВП України в умовах війни. Саме цю прогалину і покликана заповнити дана стаття, у якій акцент зроблено на декомпозиції змін ВВП за компонентами кінцевого використання та на виявленні специфіки їх трансформації у 2021–2024 рр.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених аналізу валового внутрішнього продукту, його структури та факторів динаміки, у сучасній

економічній літературі відсутній цілісний підхід до комплексного дослідження компонентів кінцевого використання ВВП у взаємозв'язку з їх впливом на макроекономічну динаміку в умовах воєнних трансформацій.

Наявні дослідження здебільшого зосереджені на окремих складових ВВП без їх інтегрованого розгляду в межах єдиної аналітичної моделі. Це ускладнює виявлення реального внеску кожного елемента у формування загальної динаміки ВВП. Також недостатньо розробленим залишається методичний інструментарій кількісного оцінювання впливу компонентів кінцевого використання на зміну ВВП. Зокрема, структурно-декомпозиційний підхід, який дозволяє визначити внесок окремих факторів у загальну зміну макроекономічних показників, використовується фрагментарно та не отримав належного розвитку у вітчизняних дослідженнях. Недостатньо дослідженим залишається питання взаємодії внутрішніх (споживання, інвестиції) та зовнішніх (експортно-імпортні процеси) факторів у формуванні динаміки ВВП, зокрема з урахуванням посилення імпортозалежності та зміни характеру зовнішньоторговельних дисбалансів у воєнний період.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у поглибленні теоретико-методичних підходів до аналізу ВВП на стадії кінцевого використання та у розробленні інструментарію, що дозволяє здійснити комплексну кількісну оцінку внеску його елементів у зміну ВВП України в умовах воєнної економіки. Саме на вирішення зазначених наукових проблем і спрямоване дане дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення комплексного структурно-динамічного аналізу компонентів кінцевого використання валового внутрішнього продукту України та кількісне оцінювання їх внеску у зміну ВВП в умовах воєнної економіки.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено та вирішено такі основні завдання: дослідити динаміку та структуру ВВП України за

компонентами кінцевого використання у 2021–2024 рр.; проаналізувати трансформацію співвідношення між кінцевим споживанням, валовим нагромадженням та сальдо експорту-імпорту в умовах війни; оцінити особливості секторної структури кінцевих споживчих витрат та її зміну під впливом воєнних факторів; здійснити кількісну декомпозицію змін ВВП із використанням структурно-декомпозиційного підходу; визначити внесок кожного компонента кінцевого використання у формування загальної динаміки ВВП; виявити ключові структурні дисбаланси та тенденції трансформації економіки України у воєнний період.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна війна спричинила системні трансформації економіки України, які проявилися у зміні як кількісних параметрів, так і якісної структури валового внутрішнього продукту. Аналіз ВВП за компонентами кінцевого використання дозволяє не лише оцінити масштаби економічних втрат і відновлення, але й визначити рушійні сили трансформації економічної системи.

На стадії кінцевого використання валовий внутрішній продукт визначається як сума кінцевих споживчих витрат (КС), валового нагромадження (ВН) та сальдо експорту-імпорту товарів і послуг (СЕІ):

$$\text{ВВП} = \text{КС} + \text{ВН} + \text{СЕІ} \quad (1)$$

У табл. 1 представлено динаміку ВВП України та його елементів за 2021-2024 рр., а табл. 2 містить результати розрахунків ланцюгових темпів приросту за 2022-2024 рр.

Таблиця 1

Динаміка елементів кінцевого використання ВВП України

(млн. грн.)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Валовий внутрішній продукт	5450849	5239114	6627961	7658659

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

У тому числі				
Кінцеві споживчі витрати	4734271	5469268	6816074	7680835
Валове нагромадження	788599	634629	1197706	1427806
Сальдо товарів і послуг	-72021	-864783	-1385819	-1449982
Експорт товарів і послуг	2217860	1857010	1875744	2252428
Імпорт товарів і послуг (-)	2289881	2721793	3261563	3702410

Джерело: складено автором за даними [16]

Довоєнний 2021 рік характеризувався відносною макроекономічною стабільністю, тоді як у 2022 році відбувся різкий структурний злам. Обсяг ВВП скоротився на 3,9%, що було наслідком масштабних втрат виробничого потенціалу, логістичних розривів та різкого погіршення зовнішньоторговельного балансу. Водночас уже у 2023-2024 рр. спостерігається відновлювальна динаміка: ВВП зріс до 6627961 млн. грн. у 2023 році та до 7658659 млн грн у 2024 році. Це свідчить про адаптацію економіки до умов війни, часткове відновлення виробництва та активізацію внутрішнього попиту.

Таблиця 2

Відносні зміни ВВП та компонентів його кінцевого використання
(порівняно з попереднім роком)

(відсотки)

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Валовий внутрішній продукт	-3,9	26,5	15,6
Кінцеві споживчі витрати	15,6	24,6	12,7
Валове нагромадження	-19,5	88,7	19,2
Експорт товарів і послуг	-16,3	1,0	20,1
Імпорт товарів і послуг (-)	18,9	19,8	13,5

Джерело: розраховано автором

Однак така позитивна динаміка супроводжується суттєвими структурними деформаціями, що проявляються у зміні ролі окремих компонентів кінцевого використання.

Отже, суттєве скорочення ВВП України в 2022 р. (на 211735 млн грн) стало результатом глибоких структурних дисбалансів. Зростання кінцевого

споживання на 734997 млн грн компенсувало падіння економіки, тоді як скорочення валового нагромадження на 153970 млн. грн. і погіршення сальдо експорту-імпорту на 792762 млн. грн. стали основними факторами негативної динаміки.

Дані табл. 1 та 2 свідчать, що кінцеві споживчі витрати стали ключовим драйвером економіки не тільки в 2022 році, коли їх обсяг зріс на 15,6 %, але й у подальшому ця тенденція лише посилилася. У 2024 році обсяг споживчих витрат досяг 7680835 млн грн, перевищивши рівень ВВП, що свідчить про компенсаторний характер споживання в умовах кризи.

Найбільш різючі зміни відбулися у секторній структурі споживання (табл. 3, 4).

Таблиця 3

Динаміка кінцевих споживчих витрат
(за секторами економіки України)

(млн. грн.)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Кінцеві споживчі витрати, млн. грн.	4734271	5469268	6816074	7680835
У тому числі				
Сектору домашніх господарств	3717848	3283856	3918054	4643001
Некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	49324	98340	123841	133494
Сектору загального державного управління	967099	2087072	2774179	2904340

Джерело: складено автором за даними [16]

Частка домогосподарств скоротилася з 78,5 % у 2021 р. до 60,0 % у 2022 р. Одночасно з цим питома вага державного сектору зросла з 20,4 % до 38,2 %, при цьому роль некомерційних організацій зросла незначно, але майже подвоїлася. У 2023–2024 рр. ці тенденції частково стабілізуються. Домогосподарства поступово відновлюють позиції (до 60,4 % у 2024 р.);

державний сектор залишається домінуючим (37,9 % у 2024 р.); роль НКОДГ стабілізується на рівні 1,7–1,8 % .

Означені зміни свідчать про етатизацію економіки, коли держава стає головним економічним агентом через військові витрати, соціальні трансферти та підтримку населення; зниження платоспроможного попиту населення у 2022 році; компенсаторну роль державних витрат, які фактично утримали економіку від глибшого падіння. У 2023–2024 рр. спостерігається поступове відновлення споживчого попиту домогосподарств, що пов'язано зі стабілізацією доходів, релокацією бізнесу та адаптацією економічних агентів.

Таблиця 4

Секторна структура кінцевих споживчих витрат

(відсотки)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Кінцеві споживчі витрати	100,0	100,0	100,0	100,0
У тому числі				
Сектору домашніх господарств	78,5	60,0	57,5	60,4
Некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	1,1	1,8	1,8	1,7
Сектору державного управління	20,4	38,2	40,7	37,9

Джерело: розраховано автором

Різкий спад та відновлення – це процеси, якими характеризувалися тенденції валового нагромадження капіталу (табл. 1, 2). Валові інвестиції стали найбільш уразливим компонентом ВВП у перший рік війни. У 2022 році їх обсяг скоротився на 19,5 %, що відображає руйнування виробничої інфраструктури, високі ризики для інвесторів та невизначеність економічного середовища. Проте вже починаючи з 2023 року, спостерігається різке зростання валового нагромадження: на 1197706 млн грн у 2023 р. та на 1427806 млн грн у 2024 р., що свідчить про активізацію процесів відбудови, збільшення державних інвестицій та про надходження міжнародної фінансової допомоги.

Також замітними є зміни у структурі валового нагромадження (табл. 5). Показовим є той факт, що валове нагромадження основного капіталу у 2023–2024 рр. перевищує загальний обсяг валового нагромадження. У той же період зміна запасів має від’ємне значення. Це означає, що підприємства активно використовують накопичені запаси, а інвестиції спрямовані переважно на відновлення основних фондів. Отже, економіка функціонує в режимі ресурсної мобілізації, а не накопичення.

Таблиця 5

Динаміка елементів валового нагромадження

(млн грн)

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Валове нагромадження	788599	634629	1197706	1427806
У тому числі				
валове нагромадження основного капіталу	719771	621856	1318159	1445971
зміна запасів матеріальних оборотних коштів	67284	11357	-122570	-19814
придбання за виключенням вибуття цінностей	1544	1416	2117	1649

Джерело: складено автором за даними [16]

Однією з ключових проблем воєнної економіки стало різке погіршення зовнішньоторговельного балансу (табл. 1). У 2021 році сальдо було незначно від’ємним (-72021 млн грн), тоді як у 2022 році воно погіршилося до -864783 млн грн. У 2023–2024 рр. негативна тенденція зберігається: -1385819 млн грн у 2023 р. та -1449982 млн грн у 2024 р. Основними чинниками погіршення зовнішньоторговельного балансу стали падіння експорту у 2022 році (-16,3%); різке зростання імпорту (+18,7%); руйнування логістики (порти, транспорт); зростання імпорту енергоносіїв та військової продукції. У наступні роки експорт поступово відновлюється, але імпорт зростає швидшими темпами, що зберігає негативне сальдо.

Поглиблення від'ємного сальдо означає такі макроекономічні наслідки як суттєве посилення залежності від зовнішнього фінансування при одночасному тиску на валютний ринок, що, в кінцевому підсумку, приводить до формування імпортозалежної моделі відновлення.

Для узагальненого кількісного оцінювання впливу окремих елементів кінцевого використання у динаміку ВВП України було використано структурно-декомпозиційний підхід. Він ґрунтується на адитивному представленні валового внутрішнього продукту за компонентами кінцевого використання, що дозволяє подати зміну ВВП (Δ ВВП) як суму змін його складових: кінцевого споживання (Δ КС), валового нагромадження (Δ ВН) та сальдо експорту-імпорту (Δ СЕІ). Оцінювання внеску кожного компонента у зміну ВВП здійснюється за формулою відношення приросту відповідного елемента до загальної зміни ВВП. Такий підхід дозволяє інтерпретувати отримані значення як відносну частку участі кожного фактору у формуванні сукупної динаміки. Так, вплив зміни кінцевого споживання на динаміку ВВП розраховується як процентне співвідношення абсолютного приросту, отриманого за рахунок зміни даного фактору, на приріст ВВП.

Водночас при застосуванні структурно-декомпозиційного підходу важливо враховувати особливості інтерпретації отриманих результатів, особливо в умовах від'ємної загальної динаміки ВВП. Оцінювання внеску кожного компонента здійснюється як відношення його приросту до загальної зміни ВВП, що дозволяє визначити відносну інтенсивність впливу окремих факторів на формування макроекономічної динаміки. У разі, коли загальна зміна ВВП є від'ємною, можливе отримання значень внеску, що перевищують 100 % за абсолютною величиною або мають від'ємний знак. Це зумовлено різноспрямованим характером змін окремих компонентів. Зокрема, значення понад 100 % виникають у випадках, коли певний компонент змінюється у напрямі, протилежному загальній динаміці ВВП, і виконує компенсаторну

функцію, стримуючи його падіння або посилюючи зростання. Від'ємні значення внеску свідчать про стабілізуючий вплив відповідного елемента, який зменшує амплітуду загальної зміни. Таким чином, отримані показники слід інтерпретувати не як структурні частки, а як міру інтенсивності впливу окремих факторів на зміну ВВП, що дозволяє більш адекватно оцінити їх роль в умовах кризових і воєнних трансформацій економіки. У табл. 6 представлені абсолютні ланцюгові зміни ВВП та його компонентів та результати розрахунку внеску кожного компонента у загальну зміну.

Таблиця 6

Декомпозиція змін ВВП України
за компонентами кінцевого використання

Показник	2022/2021	2023/2022	2024/2023
ΔВВП, млн грн	-211735	+1388847	+1030698
ΔКС, млн грн	+734997	+1346806	+864761
ΔВН, млн грн	-153970	+563077	+230100
ΔСЕІ, млн грн	-792762	-521036	-64163
Частка впливу КС на ВВП, %	-347,1	96,97	83,9
Частка впливу ВН на ВВП, %	72,7	40,5	22,3
Частка впливу СЕІ на ВВП, %	374,4	-37,5	-6,2

Джерело: розраховано автором

Отже, у 2022 році відбулося скорочення ВВП на 211735 млн грн. При цьому зростання кінцевого споживання на 734997 млн грн сформувало компенсаторний ефект, який у відносному вимірі становив -347,1% від загальної зміни ВВП. Це означає, що без зростання споживання падіння економіки було б більш ніж утричі глибшим.

Водночас валове нагромадження скоротилося на 153970 млн грн, сформувавши 72,7% загального падіння ВВП. Найбільш суттєвий негативний вплив мав зовнішній сектор: погіршення сальдо експорту-імпорту на 792762

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

млн грн зумовило 374,4% падіння ВВП. Таким чином, саме зовнішньоекономічні фактори стали визначальними у формуванні економічного спаду.

У 2023 році ситуація кардинально змінюється. Зростання ВВП на 1388847 млн грн було майже повністю забезпечене кінцевим споживанням (96,97%). Валові інвестиції також відіграли важливу роль, сформувавши 40,5% приросту. Водночас зовнішній сектор продовжував стримувати економічне зростання, зменшуючи його на 37,5%.

У 2024 році позитивна динаміка зберігається. Зростання ВВП на 1030698 млн грн на 83,9% забезпечено кінцевим споживанням, на 22,3% – інвестиціями. Негативний вплив зовнішнього сектору суттєво зменшується і становить лише 6,2%, що свідчить про поступову стабілізацію зовнішньоекономічних процесів.

Висновки. Проведений структурно-динамічний аналіз компонентів кінцевого використання валового внутрішнього продукту України у 2021–2024 рр. засвідчив глибоку трансформацію макроекономічної системи під впливом повномасштабної війни.

Встановлено, що у 2022 році скорочення ВВП було зумовлене насамперед різким падінням валового нагромадження та суттєвим погіршенням сальдо експорту-імпорту, тоді як кінцеве споживання виконувало стабілізаційну функцію та стримувало глибину економічного спаду. У наступні роки відновлення економічної динаміки відбувалося переважно за рахунок зростання споживчих витрат і поступового поживлення інвестиційної активності.

Дослідження показало, що в умовах війни сформувалася модель економіки з домінуванням споживання, передусім державного, що забезпечує короткострокову стабілізацію, але обмежує довгостроковий потенціал зростання. Продемонстровано посилення ролі сектору державного управління

у формуванні попиту та інвестицій. Водночас інвестиційні процеси мають переважно відновлювальний характер і значною мірою залежать від державного фінансування та міжнародної допомоги.

Важливою характеристикою сучасного етапу є збереження стійкого від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі, що виступає ключовим джерелом макроекономічних дисбалансів і формує залежність економіки від імпорту та зовнішніх ресурсів. Це обмежує можливості самостійного економічного розвитку та підсилює вразливість до зовнішніх шоків.

Застосування структурно-декомпозиційного підходу дозволило кількісно оцінити внесок окремих компонентів у зміну ВВП і довести, що кінцеве споживання є основним драйвером відновлення, тоді як зовнішньоекономічний сектор має дестабілізуючий вплив, а інвестиції відіграють допоміжну, але зростаючу роль.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що ключовими напрямками економічної політики у середньостроковій перспективі мають стати активізація інвестиційної діяльності, стимулювання експорту, зниження імпортозалежності та поступове відновлення ролі приватного сектору у формуванні валового внутрішнього продукту. Реалізація цих заходів є необхідною умовою переходу від моделі воєнної стабілізації до моделі сталого економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Мудрак Р. П. ВВП України за категоріями кінцевого використання. *Ефективна економіка*. 2023. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.1>
2. Обіход Т. В., Бородіна О. М. Порівняльний аналіз структури економіки України і перспективи на майбутнє. *Економічний вісник НТУУ*

«Київський політехнічний інститут». 2023. № 26. С. 25–30. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.287407>

3. Обелець Т. В. Державне регулювання економіки в умовах невизначеності. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 27. С. 9–16. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.27.2023.297213>

4. Геєць В. М. Українська економіка під час воєнної агресії РФ і в період післявоєнного відновлення. *Економіка України*. 2022. № 6. С. 3–19.

5. Скрипниченко М. І. Макроекономічні оцінки і прогнози повоєнного відновлення економіки України. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 29–43. URL: <https://doi.org/10.15407/etet2022.02.029>

6. Демішев І., Войтко С. До питання інвестиційного потенціалу України під час і після війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-19>

7. Іванченков В. С. Еволюція бюджетних видатків та бюджетного інвестування в контексті структурної трансформації національної економіки України. *Проблеми економіки*. 2025. № 1. С. 57–63. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-57-63>

8. Селезньова В. М., Вірченко В. В. Трансформація споживчої поведінки українських домогосподарств у контексті повномасштабної війни. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2025. № 32. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.32.2025.328533>

9. Батюк Б. Б., Гірняк К. М. Моделювання управлінських рішень щодо реалізації безпекового адаптивного механізму збалансування фінансових ресурсів інноваційно-орієнтованого підприємства в конкурентних умовах економіки знань. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 8. С. 97–102. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.8.97>

10. Погребняк А. Ю., Костюнік О. В., Пекур В. В. Вплив глобальних тенденцій розвитку світової економіки на макроекономічну систему України. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2025. № 33. С. 96–101. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.33.2025.335873>
11. Мельничук О. П. Вплив зовнішньої торгівлі на функціонування національної економіки. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 2 (68). С. 38–42. URL: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-68-7>
12. Ладур А., Твердохліб І. Моніторинг стану банківського сектору економіки України за допомогою систем контент-аналізу. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2020. Вип. 58. С. 80–98. URL: <https://doi.org/10.30970/ves.2020.58.0.5808>
13. Малярець Л. М. та ін. Особливості розвитку експортно-імпортової діяльності суб'єктів господарювання державного сектора економіки. *Проблеми економіки*. 2024. № 2. С. 94–107. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-2_0-pages-94_107.pdf
14. Кишакевич Б. Ю., Лучаківський А. О., Мурдза П. Т., Киричук І. В. Актуальні виклики та загрози зовнішньоекономічній безпеці України. *Ефективна економіка*. 2024. № 6. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.9>
15. Непран А. В. Статистичний аналіз впливу умов торгівлі на стан торговельного балансу України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2025. Вип. 108. С. 107–121. URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2025-108-10>
16. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>